

РЕФЕРЕНДУМ У СРБИЈИ

Година дана која је протекла од Девете седнице ЦК СКЈ била је велики испит за ЦК СКЈ, али и за СКЈ.

Та седница је јако популарна у јавности, јер је на њој дата реч јавно и озбиљно да ће се Косово решавати праведно и брзо, а и као југословенски проблем. У Србији се сигурно од те године која истиче очекивало много. А Социјалистичка Република Србија сама је у оквиру својих институција и организација урадила све што је могла, с обзиром на постојећа овлашћења и могућности.

Како је у другим републикама — то боље од мене знају чланови ЦК из тих република који овде седе. Добро би било да смо бар приближно делили активност и одговорност у вези са Закључцима о Косову и уопште у вези са Косовом. Али на жалост нисмо, јер да јесмо данас би било више позитивних резултата, него што их има.

Проблеми Косова су и даље, као што су пред одржавање Девете седнице пре годину дана били — први политички проблем југословенског друштва. Зато се и задаци о којима говоримо и даље не тичу само косовских комуниста и руководства, нити само комуниста Србије и руководства Социјалистичке Републике Србије, већ у извесном смислу и свих југословенских комуниста, а нарочито југословенског руководства. Економски, социјални и политички односи у овом делу Југославије у дужем периоду су такви да директно угрожавају стабилност и безбедност југословенске заједнице у целини. Пред том чињеницом могу затварати очи само они којима до безбедности и стабилности југословенске заједнице није стало. Зато не бисмо себи смели да допустимо да поново дискутујемо о стварима о којима смо донели Закључке на Деветој седници ЦК Савеза комуниста Југославије. У том смислу

не могу да буду присутне различите оцене о исељавању Срба и Црногораца под притиском; о карактеру окупљања Срба и Црногораца; о кадровској политици; па и о садржини Закључака Девете седнице ЦК СКЈ у целини. Политичку ситуацију на Косову у протеклих годину дана карактеришу следеће чињенице:

Прво, процес исељавања није заустављен. Друго, у неким политичким реаговањима он се потцењује, у најбољем случају минимизира. Треће, све је изразитије присутна тенденција да се изједначе албански национализам који је званично оквалификован као контрареволуција са појединим испадима Срба и Црногораца или, што је још неприхватљивије, са оправданим незадовољством и протестима Срба и Црногораца због понижавајућег положаја у који су доведени. Четврто, у протеклој години смо се веома често сретали са појавом да се, у неким јавним иступањима пре свега, говори о проблемима везаним само за средине у којима још има Срба и Црногораца. Средине у којима живе искључиво Албанци нису више предмет политичке пажње. Лако се из тога може извући закључак да се постојећи проблеми у национално мешовитим срединама могу решити брзо и успешно њиховим хармоничним националним уједначавањем, дакле исељавањем Срба и Црногораца.

И пето, најопаснија теза која се у години која је протекла појавила на политичкој сцени, била је потреба да се политички говори и реагује у име интереса свих Албанаца у Југославији. То је увод у политички програм који обједињује две реакционарне и мрачне идеје — етнички чисто Косово и Косово Република.

Ове политичке појаве, управо зато што не наилазе на потребну осуду и мере у Југославији, које би иначе морале да следе, ако би се поштовали и не само Закључци Девете седнице ЦК Савеза комуниста Југославије већ и Устав Југославије и Програм Савеза комуниста, треба да разјаснимо отворено пред лицем свих комуниста и свих грађана ове земље. Јер затварање очију пред таквим појавама представљало би директан ударац не само социјализму у Југославији већ и Југославији као држави. Индиректну подршку контрареволуцији.

Контрареволуција на Косову, пре свега притисци на Србе и Црногорце и исељавање под тим притисцима били су разлог за интензивну политичку активност после Девете седнице ЦК Савеза комуниста Југославије, коју је подржала читава југословенска

јавност; били су разлог и за мобилизацију значајних материјалних и других снага друштва да се пружи помоћ овим људима.

Али, очекиваних и потребних резултата, пре свега на ономе што је најважније — а то су сигурност, слобода и права људи, међутим, још нема. На једном од зборова у Косову Пољу могли смо да чујемо једног од учесника како на питање: Шта није у реду на Косову? — каже једноставно: Све није у реду. И све док један једини грађанин ове земље нема сигурност, и док једно једино дете мора да се прати кад иде у школу — све није у реду.

Зато у ситуацији када се на Косову део становништва мучи и пати само зато што припада нацијама које су у мањини, као најстрашнији политички цинизам изгледају оптужбе које им се упућују за притисак и угрожавање других.

Није то први пут у историји да обесправљени који се боре за своја права буду проглашени за агресоре. Али је тешко схватљиво да у нашем социјалистичком, хуманом и прогресивном друштву уопште постоје понижени људи.

А поготову је тешко схватити да још постоји стара, лицемерна пракса да се понижени прогласе за друштвено опасне и у то име предузимају мере за спречавање опасности које од њих прете.

Са том аргументацијом су вековима гушени отпори обесправљених класа, слојева и појединаца.

Зато је, заиста, историјски апсурдно да је та, цинична аргументација жива овде, у друштву које настоји да служи за углед другима својом хуманошћу, толеранцијом и демократијом.

Савез комуниста Србије и, могу слободно да кажем, радни људи и грађани Србије су снажно и озбиљно мобилисани да се косовски проблеми реше. Дobar део тог решења везан је за промене Устава Србије. Ради се о променама које ће омогућити Србији да се конституише као Република и лишити је позиције у којој је ненадлежна у битним државним функцијама, на делу своје територије, чак и када се на њему догодила контрареволуција.

Измењени уставни положај Србије је основа за успостављање правне, политичке и уопште националне сигурности и равноправности свих грађана у Покрајини, као и основа за заустављање исељавања Срба и Црногораца. Ја тиме, разуме се, нисам рекао да су промене Устава и довољне да се косовски проблеми реше. Али су уставне промене, у смислу у коме су сада на дневном реду, неопходне. После њих, лакше ће се одвијати и друге промене у

сфери привреде, образовања, културе, обичних, свакодневних односа између људи.

У Србији је свест о вези између промена Устава и решавања косовског проблема присутна и ових дана јавно, масовно, плебисцитарно испољена.

Док су на комитетима, трибинама, комисијама, округлим столовима, руководиоци, стручњаци расправљали око тога да ли може или не може референдум у оквиру постојећих уставних правила игре, референдум се у Србији на известан начин догодио.

Радни људи и грађани су без иницијативе, а поготову без сугестија са стране или са врха, сами рекли лепо, кратко и јасно шта мисле о променама Устава — тражили су те промене, тражили су јавност, тражили су поштовање надлежности институција, али су тражили такође и поштовање основних тековина наше револуције — Југославију, социјализам, братство и јединство.

Наравно, тражили су јединствену Републику Србију. Кад је реч о Србији, то залагање је било у духу опредељења СКЈ и СК Србије, а посебно је изражена подршка политици Централног комитета Србије. И заиста, да није те подршке — требало би да се питамо да ли смо на правом путу. И мислим да је то питање оно које је себи дужно да постави свако руководство.

И још нешто да кажем, кратко, али важно — на митинзима у Србији, као и у штампи, није било никакве еуфорије. Они који кажу да је било еуфорије, не знају шта та реч значи. Било је озбиљности, достојанства и решености да се пружи подршка Централном комитету Србије и легалним органима Србије да се она конституише као државна заједница, што до сада није била. Исељавање са Косова Срба и Црногораца, на једној страни, и отежавање Србији да добије државност, на другој, носи у себи опасност и неправду коју сви видимо, а коју нико не би смео да допусти.

Уверен сам да ту очиту и огромну неправду неће допустити пре свих радничка класа Југославије. Што се радничке класе Србије тиче, она је управо ових дана показала довољно јасно и довољно одлучно да у погледу Косова нема намере нити да уступке прави, нити да неправду подноси.

У Савезу комуниста Србије смо уверени, као што је генерација пре нас веровала у току револуције и непосредно после ње, да су интереси радничке класе ове земље јединствени. Да се могу остварити у социјализму као друштвено-економском систему и у Југославији као заједничкој домовини.

Да је Савез комуниста, као авангарда радничке класе, као њена партија, све способности које има ставио у функцију борбе за интересе те радничке класе, за њено освајање економске и политичке власти, до националних сукоба и деоба не би ни дошло.

Ускогрудни национални интерес био би збрисан једним социјално јачим, историјски моћнијим, цивилизацијски супериорнијим интересом — класним интересом.

У име афирмације и доминације тог интереса, очекујемо у Савезу комуниста Србије, и Србији уопште, братску, другарску, али, пре свега, класну солидарност за заустављање контрареволуције на Косову.

Само мржња према социјализму могла је да нам наметне лукаву замку, да се национално разјединимо да се не бисмо класно ујединили. Косово је показало да је то контрареволуција. Ако њу не отклонимо, она ће се ширити. Опасност је над социјализмом, али и над Југославијом. На потезу су радничка класа Југославије и њена Партија.